

Leren buiten de school met nieuw praktijkgericht programma vmbo

Wij willen het onderwijs gewoon tof maken

Door Carolien Nout, 20 december 2021

136 scholen in Nederland pionieren om een praktijkgericht programma in het vmbo te ontwikkelen. Op het Vak College Hillelegersberg doen ze dat op z'n Rotterdams: de school heeft een VCH store, een winkel waar leerlingen zo zelfstandig mogelijk werken aan opdrachten uit de buurt. Kelly Nolles, docent Dienstverlening & Producten (D&P) op Het Vak College Hillelegersberg (VCH) en Marloes Warnar, curriculumontwikkelaar van SLO, vertellen in een tweegesprek over de essentie van het nieuwe praktijkgerichte programma.

Een lichte, moderne ruimte: ook via het beeldscherm van de Teamsmeeting is goed te zien wat de VCH store in Rotterdam is. Een leegstaand winkel-pand is – met inzet van leerlingen – verbouwd tot een ontvangstruimte voor lokale ondernemers. Ze zien welke producten of diensten ze hier kunnen bestellen bij de leerlingen. Achter een geluiddichte glazen wand zijn die inmiddels druk aan het werk: het

ontwerp en de productie van nieuwe menukaarten voor een restaurant aan de overkant en een herfstlunch organiseren voor bewoners van een zorginstelling.

Kelly Nolles laat het met trots zien. Aan de andere kant van het beeldscherm praat Marloes Warnar mee. Zij begeleidt de 19 pilotscholen in Nederland die het onderwijsprogramma ontwikkelen dat

past bij het concept examenprogramma van het praktijkgerichte programma D&P. De winkel ligt in een levendige straat in de wijk Hillelegersberg, ten noorden van Rotterdam op nog geen tien minuten lopen van de school. “Een betere plek dan hier konden we niet bedenken”, vertelt Nolles, “het spreekt enorm aan. Leerlingen vragen nu al: mevrouw, mogen we weer in de winkel?”

‘Wij wilden D&P sowieso professioneler en praktischer invullen, vooral voor de gemengde leerweg.’

Echte opdracht

De pilot is een spannende zoektocht die moet leiden tot een inspirerend onderwijsprogramma, met een mix van algemene vaardigheden en praktijkvakken (zie kader). De oproep om mee te doen als pilotschool kwam precies op het juiste moment, zo licht Nolles toe: “Wij wilden D&P sowieso professioneler en praktischer invullen, vooral voor de gemengde leerweg. Werken aan opdrachten van lokale bedrijven en instellingen heeft grote waarde voor leerlingen als ze een

eindproduct ook echt in de praktijk zien, niet op papier in het leslokaal. Doordat we meedoen met de pilot kunnen we aan een stevig onderwijsprogramma bouwen, uitgaande van het concept-examenprogramma. Met de subsidie voor pilotscholen hebben we de VCH store kunnen inrichten en hebben we een plotter (een soort grote printer) aangeschaft om professionelere prints te maken.”

Vaardigheden ontwikkelen

Uit gesprekken die de school voerde met mbo’s uit de buurt kwam naar voren dat veel vmbo’ers in het eerste jaar uitvallen, omdat zij vaardigheden als planning en reflecteren op eigen werk niet goed onder de knie hebben. “Daar besteden we nu extra aandacht aan in het onderwijsprogramma. De leerlingen zijn in de VCH store verantwoordelijk voor het hele proces: van contacten leggen, gesprekken voeren, presenteren tot aan het opleveren van het eindproduct. Natuurlijk begeleiden we ze daarbij en kunnen ze daarin

groeien”, vertelt Nolles. Zij ontwikkelt het onderwijsprogramma samen met haar collega Marc van Splunter voor de 24 leerlingen van klas 3A. Zij krijgen vijf uur per week theorieles, waarvan een uur in de winkel. Ze moeten dan klanten te woord staan, de winkel netjes houden en natuurlijk werken aan opdrachten.

Uit ervaring van andere pilotscholen weet SLO begeleider Warnar dat het soms lastig is om van een klantvraag, die over van alles kan gaan, een didactisch goed opgebouwd lesprogramma te maken. “In D&P zijn duurzaamheid, digitalisering en sociale innovatie belangrijke accenten. Ik ben benieuwd hoe jullie daar vorm aan geven”, vraagt ze aan de enthousiaste leraar. Nolles: “Bij een opdracht betrekken we docenten van de verschillende werkvelden (red.: het programma D&P heeft negen werkvelden, zoals leefomgeving, productontwikkeling, bouw en inrichting). Met een groep van acht docenten maken we een samenhangend

Praktijkgericht programma voor nieuwe samengevoegde vmbo-leerweg

Maar liefst 136 pilotscholen zijn in december 2020 gestart met de ontwikkeling van een praktijkgericht programma voor de nieuwe, samengevoegde leerweg (GL en TL) in het vmbo. Het doel is om leerlingen vanaf het derde leerjaar met verschillende beroepenvelden in aanraking te brengen, zodat zij een betere keuze voor een vervolgopleiding kunnen maken. Ontwikkelgroepen met curriculumexperts van SLO, leraren en schoolleiders uit alle onderwijssectoren ondersteunen de pilotscholen. Zij delen kennis en ervaringen met elkaar in (online) bijeenkomsten en binnen een online community. De pilot loopt tot augustus 2024; daarna moeten alle scholen een praktijkgericht programma aanbieden.

Examenprogramma geeft houvast

Als houvast heeft SLO in samenspraak met partijen uit het onderwijs en bedrijfsleven een conceptexamenprogramma gemaakt dat beschrijft wat leerlingen moeten kennen en kunnen aan het einde van het vmbo. Met de ervaring van de pilotscholen kan het examen-

programma verder worden aangescherpt. Behalve door D&P zijn er licentievrije examenprogramma’s voor Informatietechnologie, Zorg & Welzijn, Economie & Ondernemen, Technologie & Toepassing en licentiegebonden programma’s zoals bijvoorbeeld Groen, Maritiem en Bouwen, Wonen & Interieur.

Elk examenprogramma bestaat uit zes onderdelen:

- A. **Praktijkgerichte vaardigheden** zoals leren samenwerken en communiceren
- B. **Systematisch werken**, bijvoorbeeld een ontwerp en planning maken en de opdracht uitvoeren.
- C. **Loopbaan oriëntatie en -begeleiding**, oriëntatie op opleiding en (loop)baan, reflectie op het eigen handelen.
- D. **Werkvelden**
- E. **Programmaspecifieke kennis en vaardigheden** die horen bij dat betreffende programma.
- F. **Vraagstukken**, maatschappelijke en actuele vraagstukken uit de praktijk zoals duurzaamheid en technologie.

lesprogramma waarbij vakkennis, vaardigheden en maatschappelijke vraagstukken het grootste accent krijgen. Als school hebben wij al jaren goede contacten met de buurt, zoals met voetbalclub Sparta, zorginstellingen en de gemeente. De winkel heeft een buurtfunctie en draagt zo bij aan sociale cohesie. Wat werkvormen betreft bekijken we per geval welke delen we klassikaal behandelen en wat leerlingen in groepjes uitvoeren.”

Werkvelden

Intussen schuiven de leerlingen met hun stoelen: de les is afgelopen. Oppassend dat ze niet door het beeld lopen, of te hard praten, gaan ze weer terug naar de school. Locatiedirecteur Edwin Petersen wipt ook even aan bij het gesprek. Hij is trots op het uithangbord van de school. “We werken hard om aan het eind van dit schooljaar de VCH store onderwijskundig en organisatorisch klaar te hebben. In dit proces kijken we per periode steeds terug en vooruit. En stellen we bij wat nodig is. We kunnen natuurlijk niet alles tegelijk doen: we doen het stap voor stap.”

De docente Multimediaal product knikt bevestigend: “Betekenisvol leren in de praktijk, dat is iets wat het onderwijs nodig heeft. Deze store is veel meer dan een praktijklokaal. Dat betekent voor een docent dat je vooral moet durven. Op z’n Rotterdams gezegd: je moet op je

bek durven gaan. Ons team is innovatief, we krijgen veel vrijheid om zelf het onderwijs te ontwikkelen en lesmethodes los te laten. Wij willen het onderwijs gewoon tof maken! Leerlingen nieuwsgierig maken en prikkelen, dat ze leren om initiatief te nemen en te reflecteren op zichzelf en hun werk.”

Leren van elkaar

De 136 pilotscholen delen hun kennis en ervaring op bijeenkomsten en binnen een online community. Dat is belangrijk, vindt SLO’er Warnar. “Het VCH is de enige school die zo’n winkel heeft. Dat zal niet voor iedere school haalbaar zijn: zij kunnen verschillen van visie, omgeving of didactische aanpak. Maar ook dan kun je een sterk praktijkgericht programma ontwikkelen. Sommige scholen gaan met ouders, de gemeente of bepaalde bedrijven aan de slag om praktijkopdrachten binnen te halen. Wij ondersteunen ze daarbij graag met onze kennis.”

Ook de Rotterdamse school heeft nog niet alle oplossingen paraat. Nolles: “Wij zijn heel benieuwd hoe andere scholen denken over het meten van vaardigheden. Dat is echt lastig! Misschien is een soort portfolio een oplossing, maar dan niet een waarin je lijstjes afvinkt. Het zou moeten laten zien aan welke opdracht een leerling heeft gewerkt en wat de lijn van groei is. Een soort meesterproef.

‘Wij willen het onderwijs gewoon tof maken! Leerlingen nieuwsgierig maken en prikkelen, dat ze leren om initiatief te nemen en te reflecteren op zichzelf en hun werk.’